Nya bilder av André Gide

ANDRÉ GIDES uppriktighet har blivit ordspråksmässig. Den anses innefatta öppenhet och sanningsenlighet, ett hänsynslöst blottande av upplevelser och tankar — det är självfallet. Men det märkliga med den skall snarast vara något annat: det stora register som blir möjligt genom att alla idéer och böjelser hos det egna jaget får fritt lopp, genom att intet undertryckes, utan tvärtom allt uppmuntras, får växa, undersökes och redovisas. Uppriktigheten blir nästan detsamma som "disponibilitet", det andra nyckelordet, alltså viljan och förmågan att vara "redo till allt". Men följer inte med denna vilja en tendens att överdriva den egna mottagligheten och spännvidden, en iver att vara hemmastadd på alla lokaler, och till slut ett slags på en gång systematiskt och självfallet skådespeleri? Försvinner inte detta "själv", som det gäller att lära känna, granska och uppvisa, blir kravet på förnyelse och förståelse inte en eggelse till maskering och posering, blir inte uppriktigheten ett tomt ord bland alla speglarna? Och hur stor ter sig inte faran då enligt de ideologiska utgångspunkterna uppriktigheten och disponibiliteten skall förenas med de starka och djupa känslor — i varje särskilt fall — som den romantiska läran kräver?

Françoıs Mauriac (till vänster) och Gide 1949

De frågorna har man länge haft skäl att ställa inför André Gides författarskap, inför romanerna och böckerna om romanerna, inför bekännelser och kontrabekännelser, inför dagböckernas ransonerade hemligheter. Men de blir särskilt pressande nu, då Gides dagbok om samlivet med hustrun kommit ut (anmäld i Dagens Nyheter den 12 oktober 1951 av Gunnel Vallquist) och då ungefär samtidigt en rad franska författare publicerat dagboksanteckningar som helt eller delvis handlar om Gide: *Roger Martin du Gard, Notes sur André Gide; Claude Mauriac, Conversations avec André Gide; Julien Green, Journal 1946—1950.*

Intrycket av disponibilitet i det privata umgänget blir utomordentligt starkt. Gide pratar lika älskvärt, lika intimt, lika förstående med flyktiga bekanta och nära vänner, med den tjuguårige ateisten Claude Mauriac (1939) och dennes strängt katolske fader François; hans egocentricitet är betydande, men ändå är han nästan alltid förbindlig och trevlig. Vad som här kan vara oroande har Julien Green uttryckt med den amerikanska slangfrasen att Gide "alltför väl kände svaren på alla frågor" — inte så att Gide var dogmatisk och gav bestämda svar, utan så att han ägde en alltför välförsedd arsenal av behagliga, intelligenta och till intet förbindande repliker. Martin du Gard framhäver ett annat närliggande drag hos Gide; denne syntes ständigt arbeta på sin egen staty, sitt eget eftermäle, och hans brev lika väl som hans dagböcker präglas av passionen att självporträttet skall innehålla alla detaljer. Motsägelser och åsiktsändringar bekymrar honom inte; de är tvärtom bevis på rikedomen, på disponibiliteten. Denna självproduktion var emellertid alltför skicklig, alltför intelligent för att verka teatralisk i trivial mening; endast en och annan gång syntes Gide förkonstlad, såsom då han såg alltför allvarlig ut vid deltagandet i kommunistiska processioner eller då han lyssnade på samtal som han inte förstod eller inte brydde sig om.

*

Kärleken till hustrun var, står det i nyss nämnda anmälan av "Et nunc manet in te", Gides "enda, djupa och bestående passion". Sannolikt är detta riktigt: åtminstone kan ingen annan känsla tävla i långvarighet och styrka. Men uppgifterna i Gides dagbok om äktenskapet ter sig på flera punkter underliga i belysning av Martin du Gards och Mauriacs anteckningar.

Gide gifte sig 1895 med kusinen Madeleine; han hade då haft ett par homosexuella äventyr och sökte aldrig erotiskt närma sig hustrun. Den stora tragedin i äktenskapet kom enligt Gide år 1918, då hustrun brände upp alla hans brev. Då Gide fick veta detta grät han oavbrutet en hel vecka, och han förklarar gång efter annan sitt liv förspillt. Hustruns död 1938 blir den andra katastrofen i hans liv — han säger sig ha levat endast för henne, och de passionerade förklaringarna till den döda blir ett ledmotiv i dagböckerna. De uttryck Gide använder i detta sammanhang för tanken till Héloïse, Werther och Adolphe: "Jag har längtat blott efter *hennes* kärlek, *hennes* gillande, *hennes* aktning... Verkligheten berör mig knappast mer än drömmen. Det förefaller mig ofta som om jag redan upphört att leva."

Tas inte uttalanden som dessa litet för allvarligt då känslan för hustrun säges vara det centrala och avgörande i Gides liv? Vad Gides vänner berättar gör det naturligt att ställa frågan. Ibland talade Gide till dem om sitt äktenskap på alldeles samma sätt som i dagboken. Men totalintrycket är dock att Gide här spelade ut ett av de jag över vilka han trodde sig disponera, med ett slags romantisk frenesi som blivit honom naturlig. Några samvetskval hade han aldrig, skriver Martin du Gard: "Jag var sådan. Hon var sådan"; det var hans grundtanke, och därmed blev han oskyldig. Och förtvivlan över förlusten av breven till hustrun var, enligt Claude Mauriacs meddelande, kanske främst betingad av att Gide riktat dessa brev minst lika mycket till eftervärlden som till hustrun och ansåg dem höra till det mest lysande han skrivit. Kanske hade hustrun, förklarade Gide, rent av förstört breven just därför att hon kände dem vara skrivna för framtida publicering.

I "Et nunc manet in te" försvarar sig Gide för sin kyla mot hustrun med påståendet att han var förmögen att känna fysisk åtrå blott "under förutsättning att varken intellekt eller känsla var med i spelet"; att han inte ville ha ett förhållande till hustrun blir på det sättet ett bevis för hur total hans kärlek till henne var. Men inför Martin du Gard försvarar han sina homosexuella förbindelser med att det kroppsliga närmandet är förenat med de varmaste känslor av förtroende, tillgivenhet och ömhet (han menade här icke de köpta arabpojkarna); det är alltså samma pederastins evangelium som utvecklas i "Corydon". Det bör också erinras om att Gide år 1923 fick ett barn med en annan kvinna — därom finns emellertid såvitt bekant knappast något skrivet vare sig i Gides dagböcker eller på andra håll.

*

De bilder de tre nämnda franska författarna ger av Gide är emellertid inte i huvudsak kritiska. En del löjliga drag framskymtår. Gide talade om sin likgiltighet för människorna, men var mycket angelägen att behaga; han ansåg livet meningslöst och svåruthärdligt, men var pedant i fråga om drag och tjocka underkläder; liksom Hjalmar Branting femtio år tidigare gick han ständigt med "Kapitalet" i fickan, men läste den aldrig. På dessa punkter synes han dock mera ha företrätt det allmänmänskliga än det särpräglade. Sina vänner vann han genom sin subtila och överraskande intelligens, en tacksamhet som kunde likna ödmjukhet och den generösa iver som vitaliteten ger.

HERBERT TINGSTEN

Oxfordbekymmer

Av
BERTIL MALMBERG

Bertil Malmberg var som bekant i slutet av 30-talet engagerad i den så kallade Oxfordrörelsen, som numera nämner sig Moralisk upprustning. I dagens kulturartikel — som kommer att följas av ytterligare två i samma ämne — berättar han om denna period i sitt liv.

OXFORDRÖRELSEN, som debatterades så ivrigt på trettitalet, hör man inte mer nämnas, men den existerar fortfarande, fastän den bytt namn. Det gamla namnet var, som man vet, usurperat. Den hade även ett annat — "grupprörelsen"; det lät knastertorrt. Nu heter samma sak "moralisk upprustning", och det är ännu värre. Buchman, liksom Hitler, avslöjas av sin språkliga impotens.

De som ogillade Hitler för hans eländiga tyska anklagades på sin tid för esteticism. Ack, man skulle ha lyssnat på esteterna, ty de ha sina aningar.

Det kan frågas om jag var döv, eftersom jag 1938 kunde ansluta mig till Buchmans glada rörelse. Det var jag inte. Redan i början ryckte jag till för terminologin som för piskrapp. Den föreföll mig svårartad intill outhärdlighet. Men jag var samtidigt övertrött på ordmusik och fattade det som ålagd bot att utsätta mig för språkliga chikaner. Jag intalade mig att om jag genomled detta skulle jag få min belöning.

Att den illusionen kunde upprätthållas genom månader berodde inte uteslutande på en nervositet som ville dövas till varje pris, också med disharmonier, utan även på den omständigheten att Oxfordväsendet som helhet länge befann sig på ett avstånd som underlättade idealiserandet. Mig nådde endast väl tillrättalagda informationer, framburna av påpassliga utskickade, som förstodo vad jag behövde men också hur mycket jag tålde och som inte ryggade tillbaka för fromma bedrägerier.

Men evigt kunde man inte låta mig stå avsides och utanför, så mycket mindre som man hade användning för mig i sin gemenskap. Därför inbjöd man mig till det stora sommarmötet i Visby. Många blevo där vunna för den Buchmanska fräls-

Oss MAMMOR emellan...

Varför skulle inte den blivande mamman klä sig litet piffigt, litet personligt och trevligt? Ja, säg det . . . Hos Regent tycker vi i varje fall att saken är värd att ta upp, och därför har vi ordnat en exposé av det nyaste, det klädsammaste och det mest praktiska i mammamodet. Ni kommer att bli stormförtjust i dessa utsökta plagg!

94:— 55:— 79:— 79:50

Bilderna visar: Stora figuren långbyxa med jacka i trevlig panamakvalitet, garnerad med vita stickningar. T. v. en klänning och jacka i olika färger: marin/ljusblått och terra/grått. Överst t. h. mönstrad i marin eller brunt med trevlig fickgarnering. Överst t. h. mönstrad klänning med vita pikéuppslag.

AB MODEHUSET REGENT STOCKHOLM
REGENT *Regeras modet*
REGERINGSGATAN 37

Chic och käck i blus och kjol

Tre fullträffar i pris och kvalité!

1. Den populära COLLEGEBLUSEN i högfin poplin 18:50 vit, grå, blå, beige o. svart.
2. FLANELLKJOL i grått, endast 22:50
3. Klädsam helplisserad HELYLLEKJOL i blått o. svart 29:50

Lenkert kan dessutom erbjuda Er en mängd eleganta, prisbilliga kjolar i olika modeller o. kvalitéer, bl. a. i helylle kamgarn från 29:50.

Lenkert Damkonfektion
Drottninggatan 73 C (Hörnet Wallingatan)

TBV-nytt

ALLT FÖR EVA
Sex föreläsningar och en visning onsdagen den 20 febr. kl. 20.00 i Flickskolan, Västerbroplan
Hur vi sitter, går och står
Gymn.-dir. Birgit Rydin
Deltagarkort: kronor 10:—

För Er, mina Damer
Sex föreläsningar och en visning torsdagen den 21 febr. kl. 20.00 i Flickskolan, Västerbroplan
Avmagrings- och dietfrågor
Dr Nils Brage Nordlander
Deltagarkort: kronor 10:—

Heminredning
Kurs om 20 timmar på fredagar
Kursledare:
Ark. Ingeborg Wærn-Bugge
Kursavgift kr. 25:— för medl., kr. 30:— för övriga.

Anmälningar mottages av TBV:s exp., Kungsgat. 30. Tel. 21 06 02, 21 26 01, 10 02 83.

KAKELBORD

"Världskartan", motiv på kakelplattor av den finska konstnärinnan Aulikki Sangi. Bordet härunder av mahogny och rödbok har hennes motiv "Akvarium" på kakelplattorna.

ovanliga konstnärliga vackra

Återigen har Nordiska Galleriet intressanta nyheter att visa — kakelbord i en rikedom av stilar och med konstnärligt högtstående motiv.

Exempelvis de här avbildade av den finska konstnärinnan Aulikki Sangi; och från Danmark kommer plattor målade i raffinerat svart, grått, guld och platina. Borden till de senare är i den förnäma, enkla kinesiska stilen, svart- eller rödlackerade eller i valnöt.

Förutom de helt moderna kakelborden och tevagnarna har vi även salongsbord och satsbord i rococo och gustaviansk stil med kakel.

Kom in och se dem medan urvalet är som störst.

Nordiska Galleriet
SPECIALAFFÄR FÖR MÖBLER OCH KONST
Nybrogatan 11

världs d eckaren

det perfekta av brottet

är att slå sig till ro och läsa en god detektivnovell. Världsdeckaren bjuder varje månad på världens bästa detektivnoveller av världens bästa deckarförfattare. I första numret, som finns att köpa hos alla tidningshandlare i dag, presenteras: Quentin Patrick "Mord på Nyårsafton" — Margery Allingham "Frågetecknet" — Gilbert K. Chesterton "Bokens förbannelse" — Charlotte Armstrong "Hela vägen hem" — Dorothy L. Sayers "Pärlhalsbandet" — John Dickson Carr "Det stängda rummet"

!

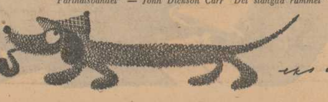

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.